

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.14.17>

Volume 7/2

2023 p. 265-288

BONONUN ŞEKİL ŞARTLARI

TERMS AND CONDITIONS OF THE BOND

Ayşe Ecehan KÜÇÜKBEZİRCİ*

ÖZ

Ticaret hayatı güven ve hız gerektirdiğinden kanun ile nitelikleri ve şekil şartları belirlenen kıymetli evrak türleri düzenlenmiş olup kambiyo senetleri de bir kıymetli evrak türü olarak hukuk sistemimizde yer bulmuştur.

Kıymetli evrak TTK m.645 ve devamında düzenlenmiş olup buna göre içerdikleri hak senede sıkı sıkıya bağlı olan, senetten ayrı olarak hakkın ileri sürülemediği ve bu sebeple de senetten ayrı olarak içerdiği hak başkalarına devredilemeyen senetlerdir.

Kıymetli evrak niteliğinde olan kambiyo senetleri TTK m.670 ve devamında düzenlenmiş olup kıymetli evrak ile ilgili kanundaki genel esaslara kambiyo senetleri de tabidir. Bono da kanun düzenlemesinden anlaşıldığı üzere bir kambiyo senetidir ve kıymetli evrak ile ilgili genel düzenlemeler bono için de geçerlidir. Kambiyo senetleri kanunen emre yazılı, sıkı sıkıya şekle bağlı, bir alacak hakkını ve buna bağlı olarak daima bir miktar paranın ödenmesi borcunu içeren yapıcı (ihdasi) kıymetli evraktır. Ayrıca müteselsil borçluluk esası ve imzaların bağımsızlığı (istiklali) ilkesi benimsenmiştir.

TTK m.776'da bononun unsurları düzenlenmiş olup düzenleyen (borçlu) tarafından lehtar (alacaklı) adına kayıtsız şartsız bir borç ödeme vaadini içeren bono, kanunda belirlenmiş olan sıkı şekil şartlarına tabidir. Zira m.777'de unsurların eksikliği hali düzenlenmiş olup bu kapsamda kanunun zorunlu gördüğü şekil şartlarını içermeyen senetlerin bono niteliğine haiz olamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Kanunda belirtilen bu zorunlu unsurlar dışında bononun geçersizliğine yol açmayan fakat senet üzerine koyulması tarafların tercihinde olan ihtiyari kayıtlar ve senette yer alması halinde senedin geçersizliğine yol açabilecek kayıtlar da söz konusudur.

Bir ödeme ve kredi aracı olan bono ticari hayatta hız ve güveni sağlayan ve yaygın bir şekilde kullanılan kıymetli evraklardandır. Bu bakımdan bononun geçersizliğine

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Konya KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Ticaret Anabilimdalı, E-mail: ecehankucukbezirci@gmail.com, ORCID: 0009-0006-2939-464X, Konya, Türkiye.

neden olabilecek haller ticari hayat bakımından ciddi önem arz etmektedir. Bu bakımdan makalemizde bonoya ilişkin şekil şartları zorunlu şekil şartları, alternatif zorunlu şekil şartları ve ihtiyari şartlar olmak üzere üç grupta incelenecek olup akabinde şekil şartlarının eksikliği durumu ve sonuçları açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Bono, Bonoya İlişkin Şekil Şartları, Zorunlu Şekil Şartları, Alternatif Zorunlu Şekil Şartları, İhtiyari Şartlar, Şekil Şartlarında Eksiklik*

ABSTRACT

Since commercial life requires trust and speed, the law regulates the types of negotiable instruments whose qualifications and formal conditions are determined by law, and bills of exchange have found a place in our legal system as a type of negotiable instrument.

Negotiable instruments are regulated under Article 645 et seq. of the TCC, and accordingly, negotiable instruments are the instruments whose rights are strictly attached to the promissory note, the right cannot be asserted separately from the promissory note, and for this reason, the right contained in the promissory note cannot be transferred to others.

Bills of exchange, which are negotiable instruments, are regulated under Article 670 et seq. of the TCC, and bills of exchange are also subject to the general principles of the law on negotiable instruments. As it is understood from the provisions of the law, a bill of exchange is also a bill of exchange and the general regulations regarding negotiable instruments also apply to bills of exchange. Bills of exchange are legally negotiable instruments that are in writing, strictly formalised, constructive (issuance), which include the right to a receivable and the obligation to pay a certain amount of money accordingly. In addition, the principle of joint and several indebtedness and the principle of independence of signatures (independence) are adopted.

Article 776 of the TCC regulates the elements of a bill, and a bill, which contains an unconditional promise to pay a debt by the issuer (debtor) on behalf of the beneficiary (creditor), is subject to the strict formal requirements stipulated in the law. This is because the lack of elements is regulated in Article 777, and within this scope, it is explicitly ruled that the bills that do not contain the formal requirements deemed mandatory by the law shall not have the quality of a bill. Apart from these mandatory elements specified in the law, there are also optional records that do not lead to the invalidity of the bill, but which are at the choice of the parties, and records that may lead to the invalidity of the bill if included in the bill.

As a payment and credit instrument, the bill is one of the negotiable instruments that provide speed and confidence in commercial life and are widely used. In this respect, the situations that may cause the invalidity of the bond are of serious importance in terms of commercial life. In this respect, in our article, the formal conditions regarding the bond will be analysed in three groups as mandatory formal conditions, alternative mandatory formal conditions and optional conditions, and then the lack of formal conditions and their consequences will be explained.

Key Words: *Bond, Formal Requirements For Bonds, Mandatory Formal Requirements, Alternative Mandatory Formal Requirements, Optional Requirements, Deficiency in Formal Requirements*

GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu üçüncü kitabının dördüncü kısmında “Kambiyo Senetleri”ni düzenlenmiş, akabinde de poliçe (m. 671 vd.), bono (m.776 vd.) ve çek (m.780 vd.) ile ilgili hükümler düzenlenmiştir. Kanun sistematığına bakıldığında kambiyo senetleri kapsamında poliçeye ilişkin düzenlemeler geniş şekilde ele alınmış, bono ve çek ise kendilerine özgü hükümler dışında, poliçeye ilişkin hükümlere atıf yapılarak düzenlenmiştir. Bunun sebebi ise Türk Ticaret Kanunu’ndaki bu düzenlemelerin, temeli Cenevre Yeknesak Kuralları’na dayanan İsviçre Borçlar Kanunu’ndan aynen tercüme yolu ile alınmasıdır¹. İsviçre Borçlar Kanunu’nda “Kambiyo Senetleri Terimi” için “Wechsel” terimi kullanılmakta olup bu terim İsviçre Borçlar Hukuku’nda bono ve poliçeyi kapsamaktadır. Çek ise bu kapsama dahil edilmemiştir². Ancak Türk Ticaret Kanunu’na baktığımızda çek kambiyo senetleri kapsamında düzenlenerek hükme bağlanmış ve bu noktada mehz kanundan ayrılmıştır. Fakat yukarıda bahsettiğimiz üzere poliçe ve bono düzenlemesi bakımından mehz kanun aynen alınmış, Türk Hukuku’nda uygulamada daha çok kullanılan kambiyo senedi bono olmasına rağmen kanunda poliçeye ilişkin düzenlemeler ayrıntılı bir şekilde yapılmış, bono ise dört tane kendine özgü düzenlenen hüküm dışında poliçeye ilişkin hükümlere atıf yapılarak düzenlenmiştir. Türk Hukuku’nda uygulamada en çok kullanılan kıymetli evrak bono olmasına rağmen kanun düzenlenmesinde ayrıntılı şekilde hükme bağlanmayıp kendine özgü hükümler dışında poliçeye ilişkin hükümlere atıf yapılarak bir kanun sistematığı oluşturulması, uygulamaya pek uygun düşmeyen bir düzenleme yolu olmuştur³.

Kıymetli evrak ile ilgili kanundaki genel esaslara kambiyo senetleri de tabidir. Bono da kanun düzenlemesinden anlaşıldığı üzere bir kambiyo senedir ve kıymetli evrak ile ilgili genel düzenlemeler bono için de geçerlidir. Kambiyo senetleri kanunen emre yazılı, sıkı sıkıya şekle bağlı, bir alacak hakkını ve buna bağlı olarak daima bir miktar paranın ödenmesi borcunu içeren yapıcı (ihdasi) kıymetli evraktır. Ayrıca müteselsil borçluluk esası ve imzaların bağımsızlığı (istiklali) ilkesi benimsenmiştir. Soyut bir alacağı içeren kambiyo senetleri takip hukuku bakımından da özel hükümlere ve takip yollarına tabidir⁴.

Bir kambiyo senedi olan bono (emre yazılı senet) belirli şekil şartlarına tabi olup kanunen emre yazılı olarak düzenlenebilen, soyut bir borç ikrarı ve ödeme taahhüdü içeren kıymetli evrak niteliği taşıyan bir borç senedir⁵. Bono bir ödeme aracı olup aynı zamanda kredi işlevine de sahiptir. Bononun kredi aracı olma niteliğini ise şu örnekle açıklayabiliriz: Satıcının satacağı bir malı almak isteyen alıcının malı alacağı anda mal

¹ **Kaya**, Sedat, Bonoya Dayalı Olarak Yapılan Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtiraz ve Hukuki Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2018, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>, Erişim Tarihi: 21.12.2020, s. 3; **Ülgen**, Hüseyin/ **Helvacı**, Mehmet/ **Kaya**, Arslan/ **Nomer**, Füsün, Kıymetli Evrak Hukuku, Güncellenmiş 12.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul,2019, s. 2.

² **Öztaş**, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Yetkin Yayınları, 24.Baskı, Ankara, 2020, s. 67; **Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Gözden Geçirilmiş ve Yeniden yazılmış 23.Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 137, N. 151.

³ **Öztaş**, 2020, s. 205.

⁴ **Öztaş**, 2020, s. 68,69,70; **Kendigelen**, **Abuzer/ Kırca**, **İsmail**, Kıymetli Evrak Hukuku, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 161, N. 337-338.

⁵ **Kaya**, s. 3; **Öztaş**, 2020, s. 206; **Poroy /Tekinalp**, s. 301; **Uyar**, Talih, İcra Hukukunda Bono’nun (Emre Muharrer Senet’in) Geçerlilik Koşulları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 74, 2008, s. 290- 325, s. 1.

bedelini peşin ödeyebilecek nakdi yok ise, alıcı satıcıya bir bono düzenleyerek alacağı mal karşılığında bu bonoyu satıcıya verebilir. Satıcı kendisine verilen bonoyu bankaya götürüp iskonto ettirerek (kırdırmak) bankadan bononun bedelini alır. Alıcı ise vade tarihi geldiğinde borcunu bankaya öder. Bu uygulama sayesinde, alıcı yeterli nakdi paraya sahip olmamasına rağmen ihtiyacı olan malı alarak kendi ticari işini yürütmüş, bu şekilde kazandığı para ile borcunu ödeyebilmiştir. Satıcı da sattığı mal ile kendi ticari işini yürütmüş, alıcıdan satış anında nakdi para almamasına rağmen sattığı mala ilişkin ücreti banka kanalı ile tahsil etmiş ve bu yol ile kazanç sağlamıştır⁶. Bu hal dışında satıcı isterse bonoyu bankaya vermeyip vade tarihinde borçlu alıcıya başvurarak da alacağını tahsil edebilirdi. Vermiş olduğumuz örnek ile görüleceği üzere bono, ticaret hayatının aksamadan güvenilir bir şekilde devamını sağlamaya yarayan kıymetli evrak türlerinden biridir.

Türk Hukuku bakımından uygulamada bonolar yukarıda izah ettiğimiz haller dışında hatır senedi ve teminat senedi olarak da düzenlenmektedir. Uygulamada kredi sağlama amacı ile hatır senedi düzenlendiği sıkça görülmekte olsa da hatır senedi Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Fakat Yargıtay tarafından böyle senetler geçerli sayılmaktadır. Hatır senedinde düzenleyen, çeşitli sebeplerle, gerçekte bir borcu olmamasına rağmen bir bono düzenleyip lehtara teslim edebilir, bu şekilde lehtar gerçekte alacaklı olmamasına rağmen adına düzenlenen bu bono ile alacaklı konumuna gelir. Hatır senetleri şekil bakımından geçerli senetlerdir. Burada senede dışarıdan bakıldığında herhangi bir şekli eksiklik ya da senedin geçersizliğine sebep olacak bir durum söz konusu değildir. Ancak hatır senedini düzenleyen ile lehtar arasında lehtarın düzenleyenden talepte bulunmayacağı veya senedi dolaşıma (tedavüle) çıkarmayacağı konusunda bir anlaşmaya varılmıştır⁷. Teminat senedi ise, taraflar arasında yapılan bir sözleşmede karşı edimi teminat altına almak için verilen çek veya bonolardır⁸.

I. BONOYA İLİŞKİN ŞEKİL ŞARTLARI

TTK bonoya ilişkin şekil şartlarını 776.madde kapsamında düzenlemiştir. Hükme göre bono veya emre yazılı senet; senet metninde “bono” veya “emre yazılı senet” kelimesini, kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödemek vaadini, vadeyi, ödeme yerini, kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını, düzenlenme tarihini ve yerini, düzenleyenin imzasını içerir.

1. ZORUNLU ŞEKİL ŞARTLARI

Zorunlu şekil şartlarını bir bononun geçerli bir senet olabilmesi için içermesi gereken asgari şekil unsurları olarak tanımlayabiliriz. Bu unsurlardan birinin eksik olması halinde bono geçersiz olacak, bono niteliğine haiz bir kambiyo senedinden söz edilemeyecektir.

⁶Çamoğlu, Ersin, Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, Vedat Kitapçılık, Haziran 2020, s. 99, N. 247; Herdem, Burcu, Senetlerin İspat ve Geçerlilik Şekli, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017, <https://tez.yok.gov.tr>, Erişim Tarihi: 21.12.2020, s. 131; Öztan, 2020, s. 207; Poroy /Tekinalp, s. 301.302.

⁷Ülgen vd., s. 156-157.

⁸Atay, Egemen, Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2020, s. 35; Mağden Çamlı, Zehra İlgün, Türk Hukukunda Teminat Senetleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 63; Ülgen vd., s. 160.

Zorunlu şekil unsurlarının hangi zamana kadar tamamlanmış olması gerektiği ise, özellikle açık (beyaz) bonolar bakımından, ilerleyen bölümlerde incelenecektir.

1.1.“Bono” veya “Emre Yazılı Senet” Kelimesi

TTK 776/1-a’ya göre senet metninde “bono” ya da “emre yazılı senet” kelimesi yer almalı ve ayrıca senet Türkçe’den başka bir dille yazılacaksa bono veya emre yazılı senet kelimeleri o dildeki karşılıkları ile yazılmalıdır.

Şayet bu iki kelimedenden biri senet metninde yoksa, senet bono niteliğine haiz olma durumu bakımından geçersiz bir senet olacaktır⁹. Burada şunu da belirtmek gerekir ki bono veya emre yazılı senet kelimesi mutlaka senet metninde yer almalıdır. Senet üzerinde fakat senet metni içerisinde yer almayan bu ifadeler senede bono niteliği kazandırmaz. Kanun koyucunun bu hususu özellikle bu şekilde düzenlemesinin sebebi, daha önce adi senet olarak düzenlenmiş bir senede sonradan bono veya emre yazılı senet kelimeleri eklenerek senedi kambiyo senedi vasfına dönüştürme gibi niyetleri engellemektir¹⁰.

Bir senet bono niteliğini taşımak için gerekli tüm unsurları taşıyor fakat senet metni “bono” veya “emre yazılı senet” kelimelerinden birini içermiyorsa, senedin bono niteliğine haiz olduğundan bahsedilemez. Yani senet metninde emre yazılı senet kelimesinin bulunması ile senedin emre yazılı düzenlenmesi farklı şeylerdir¹¹. Örneğin “İş bu bono karşılığında L’ye 100.000 TL ödeyeceğim.” şeklinde bir metin ile senet, bonoya özgü diğer zorunlu şekil şartlarını da içerdiği taktirde bono niteliğine haiz olacaktır. Ancak örneğin “İş bu senet karşılığında L veya emrühavalesine 100.000 TL ödeyeceğim.” şeklinde bir metin içeren senet, bonoya özgü diğer zorunlu şekil şartlarını içerse bile bono niteliğine haiz olamayacaktır. Burada bono olarak geçerli bir senetten bahsedilemez. Ancak bu şekilde düzenlenen bir senet “emre yazılı ödeme vaadi” olarak değerlendirilebilir¹².

Yargıtay da bir içtihadı birleştirme kararında senet metninde borcun alacaklıya veya emrühavalesine ödeneceği şeklindeki ifadelerin emre muharrer senet kelimesini ifade etmediğini belirtmiştir¹³.

⁹ **Günay**, Erhan, Bononun Unsurları ve Unsurların Bulunmaması, *Terazi Hukuk Dergisi*, C. 12, S. 133, 2017, s. 58-66, s. 59 ; **Kaya**, s. 5; **Öztaş**, 2020, s. 208; **Uyar**, s.292; **Ülgen** vd., s. 141; **Yargıtay 12.HD.**, 2011/2836E., 2011/18167K., 10.10.2011 T., Erişim Tarihi 02.01.2023, <https://www.lexpera.com.tr> ; **Yargıtay 12.Ceza Dairesi**, 2015/4565 E., 2015/6334 K., 16.12.2015 T., Erişim Tarihi 02.01.2023 <https://www.lexpera.com.tr> ; **Yargıtay,12.HD.**, 2002/11593 E., 2002/11982 K., 06.06.2002 T., Erişim Tarihi 02.01.2023 <https://www.lexpera.com.tr> : “...Alacaklı tarafça dosyaya ibraz olunan ve noterlikçe tercümesi yapılan takip dayanağı senette "promissory note" kelimesinin Türkçe karşılığının "bono" olduğu tercüme edilirken emre muharrer senet şeklinde yazıldığı, dolayısıyla TTK. 688/1. maddesindeki unsurları taşıdığı.”; **Coşkun**, s. 388.

¹⁰ **Kendigelen/ Kırca**, s. 164, N. 344, **Uyar**, s. 292.

¹¹ **Kandemir**, Zeynep, Kambiyo Senetlerinde İşlemlerin Ayakta Tutulması İlkesinin Görünüm Biçimleri ve Bu Senetlerde Bulunabilecek Zorunlu ve İhtiyari Unsurlar, Yüksek lisans Tezi, İstanbul, 2011, <https://tez.yok.gov.tr>, s. 34; **Ülgen** vd., s. 141.

¹² **Çamoğlu**, s. 100, N. 250; **Herdem**, s. 132; **Kaya**, s. 6; **Uyar**, s. 292.

¹³ **YİBHKG.**, 1936/6 E., 1936/23 K., 08.07.1936 T., Erişim Tarihi 10.02.2021, <https://www.lexpera.com.tr/>

1.2. Kayıtsız Şartsız Olarak Belirli Bir Bedeli Ödeme Vaadi

Bir senedin bono niteliğine haiz olabilmesi için “kayıtsız” ve “şartsız” miktarı “belirli” bir ödeme vaadini içermesi gerekmekte olup bu husus zorunlu şekil şartlarından olduğundan aksi halde bono geçersiz olacaktır.

Senetteki bedelin muhakkak Türk Lirası olması gerekmez, bedel bir yabancı para ile de ifade edilebilir. Fakat şunu özellikle belirtmek gerekir ki bedelin mutlaka bir para birimi ile belirtilmesi gerekir ki bu husus bononun geçerlilik şartıdır. Bedel yabancı para birimi ile ifade edilmiş ise dikkat edilmesi gereken husus senette aynen “ödeme kaydı”nın bulunup bulunmadığıdır. Şayet senette bu kayda yer verilmişse bedel senette belirtilen yabancı para ile ödenmelidir¹⁴. Buna karşılık senette aynen ödeme kaydı veya bu kayda ilişkin sonucu doğuracak başka bir kayıt yok ise borçlu bu durumda seçimlik hakka sahiptir (TBK m.99/2). Bu halde borçlu isterse senette belirtilen yabancı para birimi ile ödeme yapabilir veya isterse senette belirtilen yabancı para birimini hesap birimi olarak kullanabilir ve ödemeyi yapılacak hesaba karşılık gelen Türk Lirası üzerinden yapar. Eğer borçlu yabancı para birimi ile belirtilmiş bir borca ilişkin senedi ödeme gününde ödemez ise bu defa borcun ödenmesi bakımından seçim hakkı alacaklıya geçer ve alacaklı borcun senette belirtilen para birimi ile aynen ödenmesini ya da bedelin vade veya fiili ödeme günündeki rayiç bedel üzerinden Türk Lirası ile ödenmesini talep edebilir. (TBK m.99/3)¹⁵.

Senet üzerinde belirtilen yabancı para biriminin hangi ülkeye ait olduğu belirlenemiyorsa “ödeme yerindeki para” birimine itibar edilir (TTK m.771/4). Ancak senet içeriğine bakıldığında bu sorun aşılamıyorsa senet geçersiz olur¹⁶.

Kanunun metninden anlaşıldığı üzere ödeme vaadi muhakkak belirli bir bedele ilişkin olmalıdır. Senette belirtilen rakam hesaplanacak biçimde ya da alternatif olarak belirtilemez¹⁷. Senette belirtilen bedel kesin bir rakamı belirtmelidir, örneğin; 130.000 TL, 25.000 Euro gibi. Senet bedeli Türk lirası veya yabancı para birimi dışında örneğin şu kadar gram altın veya şu kadar adet altın şeklinde belirtilemez. Çünkü altın bir para birimi değildir, mal niteliğine haizdir. Bu sebeple ne senet bedeli olarak ne de bedel bakımından hesaplama aracı olarak kullanılabilir. Aksi halde bono geçersiz olacaktır¹⁸.

Bono üzerindeki bedel hem rakam ile hem de yazı ile belirtilmiş fakat ikisi arasında bir fark söz konusu ise yazı ile gösterilen bedele itibar edilir¹⁹. Ancak burada dikkat edilecek husus senet üzerindeki yazı ve rakam ile gösterilen bedelde tahrifat yapılmamış olmasıdır. Şayet tahrifat söz konusu ise bu esas uygulanmaz²⁰. Senet bedeli yalnız rakamla veya

¹⁴ Çamoğlu, s. 101. N. 251; Kandemir, s. 42; Ülgen vd., s. 141; Öztan, 2020, s. 80.

¹⁵ Çamoğlu, s. 101. N. 251; Ülgen vd., s. 141; Öztan, 2020, s. 80.

¹⁶ Kandemir, s. 43; Kendigelen/ Kırca, s. 166, N. 349; Uyar, s. 297.

¹⁷ Çamoğlu, s. 102. N. 251; Kandemir, s. 37-38, 43; Günay, s. 59; Ülgen vd., s. 141.

¹⁸ Çamoğlu, s.102. N.251; Kendigelen/ Kırca, s.165, N.347; Ülgen vd., s.141; Uyar, s.296.

¹⁹ Çamoğlu, s. 101. N. 251; Herdem, s. 133; Kandemir, s. 40; Ülgen vd., s. 141; Uyar, s. 296; Öztan, 2020, s. 209; Yargıtay 12.HD., 2016/29738E.,2018/2830K., 20.03.2018K., Erişim Tarihi 12.01. 2023, <https://www.lexpera.com.tr/>; Coşkun, s. 426.

²⁰ Herdem, s. 133; Kandemir, s. 40; ; Kendigelen/ Kırca, s. 167, N. 350; Öztan, 2020, s. 209; Uyar, s. 296.; Yargıtay 12.HD., 2016/18384 E., 2016/19775 K., 26.09.2016 T., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim tarihi, 02.01.2023: “.TTK'nun 778. maddesi göndermesiyle bonolar hakkında da uygulanması gereken aynı Kanunun 676. maddesine göre; bono bedeli hem yazı hem de rakamla gösterilip de

yalnız yazı ile fakat birden fazla defa gösterilmişse ve bunlar arasında farklılık mevcut ise en az bedel geçerli olur (TTK m.778, m.676)²¹.

Senet üzerindeki bedel herhangi kayıt ve şarta bağlanmadan belirtilmesi gerekir. Bonoda senet metninde belirtilen bedel bir hukuki ilişkinin teminatı olarak verilmiş ve senet üzerinde bu husus belirtilmişse, örneğin “eser sözleşmesinin teminatı olarak verildiği” gibi, burada asıl borç ilişkisi ile bağlantı kurulan bir kayıt konulması durumu söz konusu olur ve bono bu halde geçersiz olur²².

Senette belirtilen bedele ilişkin faiz şartı konulması mümkündür. Ancak faize ilişkin şartlar “görüldüğünde” veya “görüldükten belirli bir süre sonra” ödenecek bonolara konulabilir. Bunlar dışında “belirli vadeli” veya “düzenlendikten belli bir süre sonra” ödenecek bonolarda faiz şartı konulamaz. Aksi durum bononun geçerliliğini etkilemese de faiz şartı yazılmamış sayılır²³. Ayrıca senedin üzerinde faiz miktarının gösterilmesi gerekir aksi halde yine faiz şartı yazılmamış sayılır (TTK m.778, m.675/2).

1.3. Kime ya da Kimin Emrine Ödenecekse O Kişinin Adı (Lehtarın Adı)

Bono kanunda da belirtildiği üzere kime veya kimin emrine ödenecekse onun (lehtarın) adını içermelidir. Lehtarın gerçek kişi olması halinde adı ve soyadı, tüzel kişi olması halinde ise ilgili kanun hükmüne uygun olarak ad veya ticaret unvanını içermelidir²⁴. Bono tüzel kişiliği olmayan bir firma adına veya adi ortaklık adına düzenlenemez²⁵. Ancak adi ortaklık için bono düzenlenecek ise tüm ortaklar lehtar olarak gösterilmeli veya ortaklardan biri diğer ortakları temsil yetkisine haiz olacak şekilde lehtar olarak yazılmalıdır²⁶.

Bonoda lehtar gösterilmemiş ise veya senedin hamiline ödeneceği şeklinde bir ifade yazılmışsa senet bono niteliğine haiz olmaz. Dolayısıyla hamiline düzenlenen bonolar geçersizdir²⁷.

iki bedel arasında fark bulunursa, yazı ile gösterilen bedele itibar olunur. Bu kuralın istisnası bedel bölümünde tahrifat yapılmış olmasıdır...” ; **Yargıtay 19.HD.**, 2002/4419 E.,2003/ 1367, 24.02.2003 T., <https://legalbank.net/>, Erişim Tarihi 11.02.2021.

²¹ **Günay**, s. 59; **Kandemir**, s. 40; **Kendigelen/ Kırca**, s. 167, N. 350; **Ülgen** vd., s. 142; **Uyar**, s. 296.

²² **Coşkun**, Mahmut, Hukuki ve Cezai Yönleri ile Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 5.Baskı, Ankara 2019, s. 389; **Kayıhan**, Şaban, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara 2019, s. 176.

²³ **Çamoğlu**, s. 102. N. 251; **Uzunallı / Yıldırım**, s. 58; **Ülgen** vd., s. 142; **Öztaş**, 2020, s. 80.

²⁴ **Çamoğlu**, s.102. N.252; **Günay**, s.60; **Herdem**, s. 133; **Kendigelen/ Kırca**, s.171, N.358; **Öztaş**, 2020, s.209; **Ülgen** vd., s. 146.; **Uyar**, s. 297; **Poroy /Tekinalp**, s. 304; Bonoda lehtar hanesinde yazılı olan firmanın gerçek veya tüzel kişiliği olmadığından bononun geçersiz olduğu yönünde bkz.; **Yargıtay 12.HD.**, 2014/35078, 28.04.2015, Coşkun, s. 433.

²⁵ **Eriş**, Gönen, Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak Poliçe Bono Çek Makbuz Senedi, Varant, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2016, s. 727; **Herdem**, s. 133; **Kandemir**, s. 54; Bononun geçerli olabilmesi için lehtarın gerçek veya tüzel kişi olma zorunluluğu yönünde bkz.; **Yargıtay 12.HD.**,2010/20981, 22.02.2011, Coşkun, s. 434.

²⁶ **Kandemir**, s. 54; **Uzunallı, Sevilay/ Yıldırım, Ali Haydar**, Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2017, s. 55.

²⁷ **Öztaş**, 2020, s. 210; **Poroy /Tekinalp**, s. 304 N.416; **Uyar**, s. 299; **Ülgen** vd., s. 140; hamiline düzenlenen bonoların kıymetli evrak olma bakımından hükümsüzlüğüne ilişkin bkz. **Yargıtay 12HD.**,05.07.2004, 13818/17807; **Yargıtay 12HD.**, 0103.2005T., 958/3933, **Ülgen** vd. s. 140.

Bonoya, poliçeye ilişkin hangi hükümlerin uygulanacağı TTK m.778’de belirtilmiş olup bu madde metnine bakıldığında poliçeye ilişkin düzenleme içeren m.673’e atıf yapılmadığı görülmektedir. Bu sebeple bono düzenleyen tarafından “kendi emrine” olacak şekilde düzenlenemez yani bonoda lehtar ve düzenleyen sıfatları birleşemez. Yine kanunun belirttiğimiz düzenlemesi sebebi ile bono bir üçüncü şahıs hesabına düzenlenemez. Aksi halde senet bono niteliğine haiz olmaz²⁸.

Bonoda lehtar olarak birden fazla kişi gösterilmiş olabilir. Bu husus iki farklı durum şeklinde karşımıza çıkabilir.

İlk olarak senette birden fazla kişi “A’ya ve B’ye ödeyeceğim” diye yazılarak birlikte lehtar gösterilmiş olabilir. Bu hal, senedin bölünemez niteliği gereği lehtarlardan birinin diğer lehtar adına yetkili olması veya birlikte senedin tahsilini istemeleri durumları halinde söz konusu olabilir. Burada müteselsil alacak durumunda söz konusu olan gibi lehtarlardan biri senet bedelinin tamamını kendi adına talep edemez. Lehtarlardan biri ancak ödemenin tüm lehtarlar adına yapılmasını talep edebilir. Böyle bir halde borçlu bütün lehtarlar hakkında tevdi talebinde bulunup bu şekilde ödeme yapmak suretiyle borcundan kurtulabilir²⁹. Yargıtay bu durum hakkında daha önceleri 1977 tarihli kararında (Yargıtay 12.HD. 11.10.1997 T.8055/8265)³⁰ lehtarlardan birinin tek başına senedi takibe koyarak talepte bulunamayacağını kabul etmiştir. Ancak daha sonra bu görüşten vazgeçmiş ve bahsettiğimiz gibi senette iki lehtar gösterilmesi halinde, lehtarlardan biri senet alacağını payı oranında yani alacağın ½’sine tekabül eden kısma ilişkin talepte bulunabileceğine karar vermiştir³¹.

Bonoda lehtarın alternatifli olarak gösterilmesi yani “A’ya veya B’ye ödeyeceğim” şeklinde gösterilmesi durumu ise doktrinde tartışmalıdır³². Doktrindeki görüşlerden birine³³ göre bir senette lehtar alternatifli olarak gösterilmez. Aksi durum hem belli bir kişinin lehtar gösterilmesi hususuna hem de mülkiyet teorisine aykırı düşecek ve ayrıca hak senetle var olduğundan (mündemiç olduğundan) ve senet kimin elindeyse hak sahibi de o olduğundan alternatifli lehtar gösterilmesi durumunda kimin senedin sahibi olduğu noktasında sıkıntı çıkacağı görüşündedirler.

Doktrindeki diğer bir görüşe³⁴ göre, bir senette lehtar alternatifli olarak gösterilebilir. Lehtar olarak gösterilen kişilerden herhangi biri senet elinde olmak koşulu ile senetteki borcun ödenmesini diğer lehtardan bağımsız olarak kullanabilir. Burada lehtarın alternatifli yazılması söz konusu olduğu bu sebeple senet düzenlenirken lehtarların bu konuda rızasının var olduğundan ve bu konuda anlaşma sağlanmış olduğundan lehtarın alternatifli olarak düzenlenmesinin mümkün olduğunu savunmaktadırlar. Önemli olan

²⁸ Herdem, s. 134; Kendigelen/ Kırca, s. 173, N. 361; Öztan, 2020, s. 209; Poroy /Tekinalp, s. 304 N.416; Uyar, s. 299; Ülgen vd., s. 147.

²⁹ Öztan, Fırat., Ticari Senetlerde Birden Fazla Lehtar Gösterilmesi, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 9, S. 4, Aralık 1978, s.1019-1024, s. 1021,1022.

³⁰ Uyar, s. 300.

³¹ Yargıtay 12.HD, 2010/33703 E., 2011/15725K.,14.7.2011 T., <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 12.01.2023.

³² Kandemir, s. 63; Uyar, s. 300; Öztan, 1978, s. 1022.

³³ Kandemir, s. 63; Öztan, 1978, s. 1022.

³⁴ Kandemir, s. 63; Uyar, s. 300; Öztan, 1978, s. 1022.

nokta senet hangi lehtarın elindeyse senet üzerindeki hak üzerinde o lehtar tasarruf edebilir.

Bonoda birden fazla lehtar söz konusu ise bunlardan biri ciro yolu ile diğerine hakkını devredebilir veya lehtarlardan birinin adının üzeri çizilerek ve adı çizilen lehtarın adının çizildiği yeri paraflaması ile diğer lehtar senet üzerinde tek başına hak sahibi olabilir³⁵.

1.4. Düzenleyenin İmzası

Bonodaki belirli bir miktar parayı ödemeyi vaad eden asıl borçlu ve bonoyu oluşturan düzenleyendir. Bu kapsamda düzenleyenin borçlu olarak belirtilen bedel bakımından senedin kendisini bağlaması ve lehtar veya senet ile ilgili diğer kişilere (ciro edilen, aval veren) karşı sorumlu olabilmesi için senede imzasını koyması gerekmektedir. Aksi halde düzenleyenin imzası bulunmayan bono geçersiz olacaktır³⁶.

Bono üzerine atılan imza muhakkak el ile atılmalıdır. Bunun yerine herhangi bir mekanik araç veya elle yapılan ya da onaylanmış bir işaret veya resmi bir şahadetname kullanılamaz (TTK m.756). Aynı şekilde el ile imza yerine güvenli elektronik imza da kullanılamaz (TTK nm.1526). Kanun açık hükümleri gereği el ile imza dışında mühür, parmak izi, güvenli elektronik imza kullanılması bonoyu geçersiz kılacaktır.

Görme engelliler bakımından Borçlar Kanunu'nda yapılan değişikliklerle birlikte, görme engelli kişiler talep ettikleri takdirde imzaları şahit huzurunda alınır (13.02.2011 yılında yapılan değişiklikler, TBK m.15/3). Şayet böyle bir talepleri yoksa kendi başlarına bizzat kambiyo senedi düzenlemelerine engel yoktur³⁷.

Okuma yazma bilmeyen kişiler ise bir kambiyo senedi düzenlemek istiyorlarsa kendi adlarına bir temsilci veya vekil atayarak bunlar aracılığı ile kambiyo senedi borçlusuna olabilirler³⁸. Bir görüşe göre ise kambiyo senedi düzenlemek isteyen fakat okuma yazma bilmeyen bir kişinin imza atmasına yardımcı olacak şekilde eli tutularak imza atması sağlanabilir ve bu şekilde düzenlemiş bir bono da geçerlidir³⁹.

Bonoyu düzenleyen imzasını senet metninin altına tüm metni kapsayacak şekilde atmalıdır. Bononun ön yüzüne açığa atılmış imza aval hükmünde olduğundan düzenleyen ve aval verenin imzasının ayrımı bu şekilde yapılabilecektir⁴⁰.

Bir kambiyo senedinin ve dolayısıyla bononun temsilci aracılığı ile de düzenlenmesi mümkündür. Temsilci kendisinin düzenleyeni temsilen bono üzerine imza attığını belirtmelidir. Aksi takdirde temsilcinin kendisi bizzat bonodan sorumlu olur⁴¹.

³⁵ Coşkun, s. 432.

³⁶ Kayıhan, Şaban, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, Ankara, 2019, s. 178; Eriş, s. 728; Ülgen vd., s. 148.

³⁷ Coşkun s. 458; Kandemir s. 75; Kendigelen/ Kırca, s. 179, N. 373; Ülgen vd., s. 148.

³⁸ Herdem, s. 134; Uyar, s. 304.

³⁹ Coşkun, s. 45.

⁴⁰ Kayıhan, s. 178; Kendigelen/ Kırca, s. 178, N.372.

⁴¹ Kendigelen/ Kırca, s. 180, N. 375; Ülgen vd., s. 149.

Ticari vekilin ticari işletme sahibi adına bono düzenleyebilmesi için kendisine özel yetki verilmesi gerekir (TBK m. 551/2). Ticari temsilci ise açıkça kendisine böyle bir yetki verilmişse bile ticari işletme sahibi adına bono düzenleyebilir (TBK m.548)⁴².

Yetkisiz temsilin söz konusu olduğu durumlarda temsilci sıfatı ile bono düzenleyen kişi bonodan bizzat kendisi sorumlu olur⁴³. Bu bakımdan TTK m.678 hükmü ile TBK m.47 hükmünden farklı bir sonuç öngörülmüştür. Şöyle ki TBK kapsamında yetkisiz temsilci sadece tazminat ödemek ile yükümlüyken TTK kapsamında yetkisiz temsilci yapmış olduğu yetkisiz işlemde bizzat kendisi sorumludur. Ancak belirtmek gerekir ki yetkisiz temsilcinin yapmış olduğu işleme temsil olunan tarafından daha sonra icazet verilebilir (TBK m.46)⁴⁴. Bu kapsamda temsil ile düzenlenen bonolar yetkili veya yetkisiz temsilci tarafından düzenlenmiş olması fark etmeksizin diğer unsurlarında da eksiklik yoksa netice bakımından geçerli bir bono hükmünde olacaktır.

Adi ortaklığın söz konusu olduğu durumlarda, ortaklardan hangisinin adi ortaklığı temsil edeceği belli değilse ortaklardan birinin adi ortaklık adına imza atarak düzenlediği bonodan aksi kararlaştırılmış olmadıkça diğer ortaklar da sorumlu olur (TBK m.638/3)⁴⁵.

Bononun birden fazla kişi tarafından düzenlenmesi mümkündür. Böyle bir durumda borçlulardan her biri senet üzerine ayrı ayrı imza atarak bonodan müteselsil olarak sorumlu olurlar. Bu şekilde birden fazla kişinin imzası bulunan bir bono bakımından tereddüt edilen bir durum mevcutsa yani kimin düzenleyen kimin aval veren olduğu kesin olarak anlaşılamıyorsa, imza atan kişilerin hepsini düzenleyen olarak kabul etmek gerekir⁴⁶.

Bonoda birden çok kişinin düzenleyen sıfatı ile imzası var fakat borç altına giren düzenleyenlerden birinin veya birkaçının imzasının kanunda aranılan şekilde atılmaması halinde (örneğin parmak basılması, mühür kullanılması) bono geçersiz olmaz. Şöyle ki düzenleyenlerden birinin atmış olduğu kanunun aradığı şekilde el yazısı ile atılmış ise bu imza geçerli bir imzadır ve bono imzası geçerli olan kişi bakımından imzaların istiklali ilkesi gereği geçerli bir senet hükmündedir⁴⁷. Bono üzerindeki imzalardan birinin veya birkaçının üzerinin üzeri çizilmesi durumunda, tüm imzaların üzerinin çizilmesi hali hariç, bu durumun diğer imzaların geçerliliği bakımından bir etkisi yoktur.

Bir bononun geçerli olabilmesi için önemli olan düzenleyen tarafından imza atılmış olmasıdır. Bunun dışında düzenleyenin adının soyadının yazılmamış olması veya düzenleyenin gerçek isminin yazılmamış olması ya da hayali bir kişinin adı ile imza atılmış olması önemli değildir, senet geçerlidir⁴⁸.

⁴² Uyar, s. 301; Ülgen vd., s. 149.

⁴³ Coşkun s. 458; Kandemir s. 74; Kendigelen/ Kırca, s. 180, N. 375.

⁴⁴ Ülgen vd., s. 149.

⁴⁵ Coşkun, s. 458.

⁴⁶ Kendigelen/ Kırca, s. 179, N. 373; Öztan, 2020, s. 82.

⁴⁷ Coşkun, s. 458; Kandemir, s. 63; Uyar, s. 301.

⁴⁸ Kandemir s. 73-74; Kaya, s. 12; Öztan, 2020, s. 82.

1.5. Senedin Düzenlenme Tarihi

Bononun geçerli olabilmesi için düzenleme tarihinin muhakkak senet üzerinde yazılmış olması gerekir. Düzenleme tarihi bu anlamda bono için zorunlu şekil şartlarından olup geçerliliğe etki eden bir unsurdur (TTK m.776, m.777).

Düzenleme tarihinin açık ve belli olması gerekir, bu sebeple tarihin gün, ay, yıl şeklinde açıkça yazılması gerekir. Sadece tarih olarak yılın belirtilmiş olması ya da Ramazan Bayramının ilk günü gibi bir tarih yazılması da mümkün değildir. Böyle bir halde bono geçersiz olur⁴⁹. Düzenleme tarihinin miladi, hicri veya başka bir takvim sistemi ile yazılmasına bir engel yoktur⁵⁰. Düzenleme tarihi el ile, kaşe veya benzeri bir yolla doldurabilir, rakam veya yazı ile belirtilebilir. Düzenleme tarihinin nereye atılacağı konusunda kanunda herhangi bir belirleme olmasa da tarihin senet üzerine atılması gerekir, senet alanı sayılmayan senet koçanı veya alonj üzerine düzenleme tarihi yazılamaz⁵¹.

Bono üzerindeki düzenleme tarihinin mümkün olmayan bir tarih şeklinde (30 Şubat, 31 Haziran gibi) yazılması halinde Yargıtay bu durumun senedin bono niteliğini ortadan kaldırmayacağını böyle bir halde tarihin o ayın son günü olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir⁵². Yine bono üzerinde düzenleme tarihi yazılırken önce gün sonra ay yazılması gerekirken bunun tam tersi şekilde yazılmışsa yani tarih kısmına önce ay sonra gün yazılmışsa Yargıtay böyle bir böyle bir durumda ay ve gün hanesinin açık bir şekilde ters yazıldığı anlaşılıyorsa bononun geçersizliğine yol açmayacağını öngörmüştür.⁵³ Ancak yargıtay son yıllarda aksi yönde de kararlar vermiştir.⁵⁴

Bono üzerindeki düzenleme tarihi, düzenleyenin ehliyetinin tespit edilmesi ve görüldüğünde ödenecek bonolar veya görüldükten belli bir süre sonra ödenecek bonolar

⁴⁹ **Kandemir** s. 66-67; **Kaya**, s. 10; **Öztan**, 2020, s. 83.

⁵⁰ **Kayıhan**, s. 178.

⁵¹ **Coşkun**, s. 446; **Uyar**, s. 306,307.

⁵² Herdem, s. 135; **Kendigelen/ Kırca**, s. 175, N. 364; **Yargıtay 19 HD**. 2000/5759E, 2000/8600K., T.12.12.2000, <https://www.lexpera.com.tr> , Erişim Tarihi 13.02.2021; **Yargıtay 12. HD.**, 2007/1118E., 2007/4394K., 09.03.2007T., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim Tarihi 13.02.2021.

⁵³ **Kandemir**, s. 67; **Kendigelen / Kırca**, s.174; **Yargıtay 12.HD** 1992/ 878E., 1992/7948K., T. 8.6.1992, <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 12.01.2023; bknz aynı yönde **Yargıtay 11.CD.**, 2008/12058E., 2009/458K., 04.02.2009T., <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 11.08.2023; “...Çekte keşide tarihinin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açık ve yıl içerisinde var olan bir günün tarihi olması gerekmekte olup zaman ölçü birimi olan takvimde mevcut olmayan, mantığa açıkça aykırı bir tarihte düzenlendiğinin belirtilmesi durumunda çekin geçersizliğini kabul etmek gerekmekte ise de; ay ve gün yerlerinin keşide yerinde ters yazıldığı açıkça belli olduğu durumlarda çekte keşide yerinin bulunmadığını kabul etmenin aşırı şekilcilik sayılacağı ve yasal hamil yönünden hak kaybına, keşideci yönünden de aleyhe sonuç doğurmayacağı cihetle, somut olayda 28.01.2000 tarihinde bankaya ibraz edilen 03.15.2000 tarihli çekte ay ve gün hanesinin maddi yanılğı sonucu ters yazıldığı açıkça anlaşılması ve çekin TTK. nun 692. maddesinde yazılı unsurları taşıması nedeniyle yüklenen suçun sübutu kabul gerekir...”

⁵⁴ **Yargıtay 12. HD**, 2018/9146E., 2018,2018/4123K., 03.05.2018T., <https://www.lexpera.com.tr> , Erişim Tarihi 18.08.2023; “...Somut olayda, takibe dayanak 12.07.2012 vade tarihli ve 32.800 TL bedelli senette, TTK.nun 776/1-f. maddesinde zorunlu kılınan düzenlenme yeri bulunmadığı gibi, düzenleme tarihi kısmında yazan 04.18.2012 tarihi geçerli bir tarih olmadığından düzenlenme tarihi de bulunmamaktadır. Takibe dayanak 02.08.2012 vade tarihli 30.000 TL bedelli senet yönünden ise; düzenleme tarihi kısmında yazan 03.18.2012 tarihi geçerli bir tarih olmadığından düzenlenme tarihi bulunmamaktadır...”

bakımından önem arz eder⁵⁵. Bono üzerindeki düzenleme tarihi vade tarihi ile aynı gün olabilir fakat düzenleme tarihi vade tarihinden sonraki bir tarih olamaz.

Bono üzerine birden fazla düzenleme tarihi yazılmışsa (örneğin 28.01.2020 ve 28.02.2020 gibi iki farklı tarih söz konusu ise) bir görüşe senet bono niteliğine sahip değildir. Bu görüşe göre böyle bir halde yukarıda belirttiğimiz ehliyet ve vade hususlarına ilişkin belirleme yapılamayacağı için senet geçersiz olacaktır⁵⁶. Diğer görüşe göre ise bonoda iki farklı düzenleme tarihinin bulunması senedin bono vasfını etkilemez. Bu görüşe göre bono da iki farklı vade tarihi yazılması halinde kanunda bononun geçersiz olacağına ilişkin hüküm öngörülmüşken, iki farklı düzenleme tarihinin bulunması halinde bononun geçersizliğine ilişkin bir hüküm bulunmadığından bu durumun bononun geçerliliğine bir etkisi yoktur⁵⁷.

Bono açık bono olarak düzenlenmiş olabilir. Böyle bir durumda düzenleme tarihi bono tedavüle çıkmadan önce doldurulmuş olmalıdır. Açık bono halinde düzenleme tarihinin tedavüle çıkmadan doldurulması kaydıyla sonradan yazılmış olması bononun geçersizliğine neden olmaz. Borçlu senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğunu iddia ediyorsa bunu yazılı belge ile kanıtlanmalıdır⁵⁸. Burada dikkat edilmesi gereken husus senedin açık bono mu yoksa eksik bono olarak mı düzenlenmiş olduğudur. Açık bono düzenlenmesi halinde düzenleyen senet üzerine imzasını atıp geriye kalan kısımların sonradan lehtar tarafından, aralarındaki anlaşmaya uygun olarak doldurulması söz konusudur. Eksik bonoda ise düzenleyen ve lehtar arasında böyle bir anlaşma söz konusu değildir. Bu sebeple açık bonoda düzenleme tarihinin senet tedavüle çıkana sonradan doldurulman bonoyu geçersiz kılmazken, eksik bono halinde lehtar aralarında anlaşma olmadığından düzenleme tarihini sonradan doldurma konusunda yetkili değildir ve böyle bir halde bono geçersizdir⁵⁹.

2. ALTERNATİF ZORUNLU ŞEKİL ŞARTLARI

2.1. Düzenleme Yeri

Bonoda kanun hükmü gereği düzenleme yerinin de senet üzerinde gösterilmiş olması gerekir. Senet üzerinde düzenleme yeri yazılmamışsa bonoyu düzenleyeninin adının yanında yazılı olan yer düzenleme yeri olarak sayılır. Şayet bonoyu düzenleyeninin adının yanında da böyle bir yer gösterilmemişse bu halde senet bono vasfına haiz olamayacak ve geçersiz sayılacaktır⁶⁰. Senet üzerindeki diğer ilgili kişilerin adresinin bulunmasının bononun geçerli olmasına etkisi yoktur, bononun geçerli olabilmesi için senet üzerinde muhakkak alternatiflerden birinin bulunması şarttır.

⁵⁵ Çamoğlu, s. 102. N. 253; Eriş, s. 727; Öztan, 2020, s. 83; Uyar, s. 310,311.

⁵⁶ Kendigelen/ Kırca, s. 175, N. 365; Uyar, s. 311.

⁵⁷ Coşkun s. 446; Uyar, s. 447.

⁵⁸ Atik, Ebru Tüzemen, Açık Kambiyo Senetleri, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2019, s. 165; Coşkun s.446; Eriş, s. 728; Kandemir, s. 68; Uyar, s. 447; Yargıtay 12HD., 2009/27914, 02.04.2010, Coşkun, s. 449.

⁵⁹ Atik, s. 27,28; Uyar, s. 309.

⁶⁰ Çamoğlu, s. 103. N. 255; Ülgen vd., s. 147; Öztan, 2020, s. 210; Poroy /Tekinalp, s. 305; Uyar, s. 312; Yargıtay 12.HD., 2015/32444 E., 2016/9588 K., 31.3.2016 T., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim Tarihi 12.01.2023; Yargıtay 12.HD., 2013/7972E., 2013/17400K., 07.05.2013 T. <https://legalbank.net/>, Erişim Tarihi. 12.08.2023.

Düzenleme yeri muhakkak tam bir adres olmak zorunda değildir. Ancak düzenleme yeri olarak şehir, ilçe, köy gibi idari bir birimin adının gösterilmesi gerekir. Semt, mahalle, sokak adları birer idari birimi ifade etmediğinden düzenleme yeri olarak senet üzerine yazılamaz.⁶¹

Düzenleme yerinin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde anlaşılır ve ayırt edilir olması kaydıyla kısaltılarak yazılması da mümkündür. Örneğin senet üzerine “İstanbul” yerine “İst.” yazılmış olması halinde bono geçerli olacaktır⁶².

2.2. Ödeme Yeri

Ticaret Hukuku bakımından kambiyo senetlerine dayalı borçlar genel hükümlerden farklı olarak getirilecek borçlardan değil aranacak borçlardandır. Bu sebeple alacaklının borçluyu bulup ödemenin yapılmasını talep etmesi gerekir. Bu bakımdan Ticaret Kanunu’nda da bono üzerinde ödeme yerinin gösterilmesi belirtilmiştir. Ancak ödeme yeri için de alternatifli bir durum benimsenmiştir.

Bono üzerinde ödeme yeri gösterilmelidir fakat ödeme yeri gösterilmemişse bononun düzenlendiği yer ödeme yeri sayılır. Eğer bono üzerinde düzenleme yeri de yazılmamışsa bonoyu düzenleyeninin adının yanında yazılı olan yer ödeme yeri olarak sayılır. Ancak düzenleyeninin adının yanında da böyle bir yer gösterilmemişse senet bono vasfına haiz olmayıp geçersizdir⁶³.

Burada şu hususu da özellikle belirtmek gerekir ki bono üzerinde ödeme yeri yazılmamışsa ve yukarıda bahsettiğimiz şekilde alternatif unsurlardan herhangi biri de bulunmuyorsa senet bono olarak geçersizdir. Diğer senet ilgililerinin örneğin aval verenlerin adlarının yanında bir adres bulunması senedi bono olarak geçerli hale getirmez⁶⁴.

3. BONO ÜZERİNE KOYULABİLECEK İHTİYARİ KAYITLAR

Bono üzerine koyulabilecek ihtiyari kayıtlar, adından da anlaşıldığı üzere isteğe bağlı olarak senet üzerine koyulabilen kayıtlardır. Bu kayıtların senet üzerinde bulunmaması senedin bono vasfını etkilemez. Dolayısıyla senet üzerinde bu kayıtlara yer verilmemiş olması bononun geçersizliğine yol açmayacaktır.

⁶¹ **Kandemir**, s. 98; **Kendigelen/ Kırca**, s. 176,177, N. 369; **Yargıtay 12.HD.**, 1997/102E., 1997/485K., 30.01.1997T., <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 12.08.2023; “...*Takip dayanağı belgede aval veren durumundaki borçlu C.T.’nin ad ve soyadının yazılı olduğu yer (İncirliova) olarak belirtilmiştir. İ. ilçe olup TTK. 689/son maddesi gereğince bononun bu yerde tanzim edilmiş olduğunun kabulü gerekir. Diğer borçlunun isim ve soyadının yazılı olduğu yerde ayrıca bir idari birimin belirtilmemesi dayanak belgenin bono vasfını etkilemeyeceğinden itirazın reddine karar verilmesi gerekmektedir...*”.

⁶² **Çamoğlu**, s. 104. N. 255; **KANDEMİR**, s. 101; **Kaya**, s. 13; **İBBGK** 1992/1 E., 1992/5 K., 14.12.1992 T., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim Tarihi 12.02.2021.

⁶³ **Coşkun**, s. 485; **Kayıhan**, s. 179; **Kendigelen/ Kırca**, s. 169, N. 354; **Ülgen vd.**, s. 146; **Uyar**, s. 314; **Poroy/Tekinalp**, s. 304.

⁶⁴ **Coşkun**, s. 485; **Yargıtay 12.HD.**, 2022/724E., 2022/7066K., 13.06.2022 T., <https://app.e-uyar.com>, Erişim Tarihi 12.08.2023, “...*Takibin dayanağı olan senedin düzenleme yeri içermediği, düzenleyeninin adının yanında yalnızca “.. Mah. ...Cad. 2036 Sk. D:12” şeklinde ibareler yer aldığı ancak herhangi bir idari birimin bulunmadığı anlaşılmış olup aval vereninin adresi de düzenleme yeri sayılamayacağından bu haliyle dayanak senedin kambiyo senedi vasfında olmadığı...*”.

3.1.KANUNDA DÜZENLENMİŞ İHTİYARİ KAYITLAR

3.1.1. Vade

Kanunda bulunması zorunlu kılınan diğer şartlara haiz bir senedin vade unsurunu içermemesi senedin bono vasfına etki etmez. Vade bononun geçerliliği bakımından senet üzerinde olması gereken zorunlu şartlardan değildir. Bono üzerinde vade gösterilmemiş ise bono görüldüğünde ödenecek vadeli bono sayılır⁶⁵.

Bono üzerinde bir vade gösterilecekse bunların muhakkak birazdan ayrıntılı olarak açıklayacağımız kanunda öngörülmüş dört tür vadeden biri olması gerekir. Örneğin; Kurban Bayramında ödeyeceğim, kışın ödeyeceğim gibi ifadeler veya takvimde olmayan tarihler vade tarihi olarak yazılamaz. Aksi halde bono geçersiz olacaktır⁶⁶.

Bono üzerindeki vade tarihi 01.28.2020 şeklinde gösterilmişse vadenin aslında 28.01.2020 şeklinde yazılmak istenirken sehven bu şekilde yazıldığı kabul edilmeli ve bono geçerli sayılmalıdır⁶⁷. Bono üzerindeki vade tarihi eksik yazılmışsa fakat bu eksiklik herkes tarafından açıkça anlaşılabilir bir eksiklikse, örneğin 24.08.2020 tarihinde düzenlenen bir bonoda vade tarihi 3 Eylül olarak belirtilmiş, yıl belirtilmemişse burada vade tarihinin 03.09.2020 olarak kabul edilmesi gerekir ve durum bononun geçersizliğine yol açmaz⁶⁸. Aynı durum 30.02.2020 ya da 31.04.2020 gibi bir vade gösterilmesinde de söz konusu olur ve burada vade tarihi o ayın son günü olarak, verdiğimiz örneklerde 29.02.2020 ve 30.04.2020 olarak kabul edilir⁶⁹.

Ayrıca belirtmek gerekir ki bonoda vadenin tek ve açık olarak gösterilmesi gerekir. Birden fazla vade durumu söz konusuysa veya gösterilen vade açık değilse senet bono niteliğine haiz değildir (TTK m.778, 703)⁷⁰. Burada iki farklı vadenin yazılmış olması halinde, iki farklı bedelin yazılmış olması durumunda öngörüldüğü gibi yazı ile yazılan ifadeye üstünlük tanınmaz, bono geçerli sayılamaz⁷¹.

Düzenleme ve vade tarihi aynı tarih olabilir. Ancak vade tarihi düzenleme tarihinden önceki bir tarih olamaz. Eğer vade üzerinde bir değişiklik yapılmışsa bu değişikliğin düzenleyen (borçlu) tarafından imza edilmiş olması gerekir. Aksi halde bono geçersiz olur. Eğer vade tarihinde tahrifat söz konusu ise, böyle bir durumda tahrifat öncesinde bonoda gösterilen tarih vade tarihi olarak kabul edilir⁷².

⁶⁵ Çamoğlu, s. 104. N. 258; Eriş, s. 726; Günay, s. 60; Kayıhan, s. 180; Uyar, s. 314; Ülgen vd., s. 142 Poroy/Tekinalp, s. 303.

⁶⁶ Eriş, s. 727; Kayıhan, s. 180; Uyar, s. 316; Ülgen vd., s. 142; Poroy/Tekinalp, s. 303.

⁶⁷ Coşkun s. 488; Kendigelen/ Kırca, s. 233, N. 502; Uyar, s. 317.

⁶⁸ Coşkun s. 488; Kendigelen/ Kırca, s. 233, N. 502; Öztan, 2020, s. 124; Uyar, s. 317.

⁶⁹ Kayıhan, s. 180; Kendigelen/ Kırca, s. 234, N. 502.

⁷⁰ Eriş, s. 726,727; Herdem, s. 136; Uyar, s. 316; Ülgen vd., s. 142.

⁷¹ Coşkun s. 489.

⁷² Coşkun s. 488; Uyar, s. 317,319.

3.1.1.2.Vade Türleri

3.1.1.2.1.Görüldüğünde Vade

Görüldüğünde vadeli olarak düzenlenmiş bonolarda senet üzerinde ödeme zamanını belirten herhangi bir kayıt yer almaz. Bono görüldüğünde vadeli olarak düzenlenmişse borç lehtar veya hamil tarafından düzenleyen veya cirantaya ibraz edildiğinde muaccel hale gelir⁷³.

Görüldüğünde vadeli bonoların düzenleme tarihinden itibaren bir yıl içinde ibraz edilerek ödeme talep edilmesi gerekir. Bu vade türü ile düzenlenmiş bonolar bir yıllık süre içinde ibraz edilmezlerse hamil bonoyu düzenleyen asıl borçlu ve onun adına aval verenler dışındaki diğer senet borçlularına başvuru hakkını kaybeder⁷⁴. Bono ibraz edilmesine rağmen ödenmemişse hamil bu halde ödememe protestosu çekilerek diğer senet borçlularına başvuruda bulunabilir ancak burada dikkat edilmesi gereken husus ödememe protestosunun bir yıllık ibraz süresi içinde çekilmiş olmasıdır⁷⁵.

Düzenleyen kanunda belirlenen bu bir yıllık ibraz etme süresini isterse uzatabilir ya da kısaltabilir. Cirantalara ise bu bir yıllık ibraz etme süresini uzatılma yetkisi verilmemiştir. Onlar yalnızca süreyi kısaltabilirler.⁷⁶

Görüldüğünde ödenecek bonolarda düzenleyen bononun belli bir günden önce ödeme için ibraz edilemeyeceğine ilişkin kayıt koyabilir. Bu halde ibraz süresi düzenleyen tarafından belirlenen o tarihten itibaren başlayacaktır⁷⁷.

3.1.1.2.2.Görüldükten Belirli Bir Süre Sonra Vade

Bu tür vadelerde ödeme bono görüldükten belirli süre sonra yapılır. Burada görülmeden kasıt senedin hamil tarafından ibraz edilmesi düzenleyenin de senedi kabul etmesidir. Nitekim belirli süre senedin görüldüğü (ibraz) tarihten sonra işlemeye başlayacaktır. Bu sebeple görüldükten belirli süre sonra ödenecek vadeli bonolar, bir yıllık ibraz süresi içerisinde ibraz edilmelidir. (TTK m.779/2, TTK m.693/1)⁷⁸.

Senet kendisine ibraz edilen düzenleyen, senet üzerine bononun görüldüğü tarihi yazıp imzalayacaktır. Şayet bono ibraz edilmesine rağmen düzenleyen, senedi kabul edip üzerine görülme tarihini imza etmezse bu halde hamil tarafından bir protesto çekilmelidir. Böyle bir halde belirli süre protesto tarihinden itibaren başlayacaktır.⁷⁹ Hamil tarafın bir protesto çekilmemişse bu halde bono, bir yıllık kabul için ibraz süresi sonunda görülmüş sayılır ve bu tarihten sonra belirli süre işlemeye başlar⁸⁰.

⁷³ Kendigelen/ Kırca, s. 235, N. 505-506; Öztan, 2020, s. 127; Ülgen vd., s. 143.; Pulaşlı, s. 135.

⁷⁴ Bilgili/ Demirkapı, s. 76; Bozer/Göle, s. 92; Ülgen vd., s. 143; Uyar, s. 316; Pulaşlı, s. 135; Poroy/ Tekinalp, s. 303.

⁷⁵ Ülgen vd., s. 143; Pulaşlı, s. 135; Poroy/ Tekinalp, s. 303.

⁷⁶ Kandemir s. 83; Kendigelen/ Kırca, s. 235, N. 506; Ülgen vd., s. 143.

⁷⁷ Bozer/Göle, s. 92; Kendigelen/ Kırca, s. 235, N. 507; Ülgen vd., s. 143; Pulaşlı, s. 135.

⁷⁸ Bilgili/ Demirkapı, s. 77; Kendigelen/ Kırca, s. 236, N.509; Pulaşlı, s. 136; Ülgen vd., s. 143.

⁷⁹ Bilgili/ Demirkapı, s. 77; Bozer/Göle, s. 92; Kendigelen/ Kırca, s. 236, N. 510; Öztan, 2020, s. 128; Pulaşlı, s. 136; Poroy, s. 303; Ülgen vd., s. 143.

⁸⁰ Bilgili/ Demirkapı, s. 77; Bozer/Göle, s. 92; Öztan, 2020, s. 128; Pulaşlı, s. 136; Poroy, s. 304; Ülgen vd., s. 144.

Bir yıllık ibraz süresi düzenleyen tarafından uzatılıp kısaltılabilir ancak cirantalar bu süreyi yalnızca kısaltabilirler, uzatamazlar⁸¹.

3.1.1.2.3.Düzenleme Gününden Belirli Bir Süre Sonra Vade

Düzenleme gününden belirli bir süre sonra vadeli olarak düzenlenen bonolarda belirli süre, bononun düzenlendiği günden sonra yani düzenleme tarihinden itibaren başlayacaktır⁸². Süre hesaplanırken, sürenin başlangıcı olan düzenleme tarihi hesaba katılmaz⁸³.

Bu vade türünde düzenleme tarihinden sonra belirli sürenin geçmesiyle birlikte, hamil açısından senedi ibraz ve bu kapsamda alacağı talep hakkı doğar⁸⁴.

3.1.1.2.4.Belirli Gün Vade

Senet üzerinde ödeme gününün açıkça belirttiği vade türüdür⁸⁵. Düzenleyen, bononun üzerine yazmış olduğu belirli tarihte ödemenin gerçekleştirileceğini belirtir. Dolayısıyla hamil bonoyu senet üzerinde vade olarak yazılan tarihte ibraz edip, senet üzerindeki borcun ödenmesini talep edebilir⁸⁶.

3.1.2. Menfi Emre Kaydı

Daha önce açıkladığımız üzere bono, kanunen emre yazılı senetlerdendir. Bu bakımdan senet üzerinde emre kaydını içermese ve bir şahsın namına yazılsa bile emre yazılı senet niteliği değişmez⁸⁷.

Kanunen emre yazılı bir senet ancak düzenleyen tarafından senet üzerine “emre değildir” veya “ciro edilemez” kaydı konulursa nama yazılı senet haline getirilebilir⁸⁸. Buna menfi emre kaydı denilir (TTK m.654, 681).

Belirtmek gerekir ki bu ifadeler yazılmadan yalnızca senet metnindeki “emrine” veya “emrü havalesine” ifadelerinin üzerinin çizilmesi senedi nama yazılı hale getirmek için yeterli olmaz⁸⁹.

3.1.3. Yerleşim Yeri veya Adres Kaydı

TTK m.778 yollaması ile kanunda poliçeye ilişkin düzenlemeler olan m.674 ve 697 hükümleri bonoya da uygulanabilir.

Bu bakımdan m.674’e göre, “Poliçe, bir üçüncü kişinin nezdinde, muhatabın yerleşim yerinde veya başka bir yerde ödenmek üzere düzenlenebilir.” TTK m.697 hükmüne göre ise, “Düzenleyen, poliçede, ödemenin nezdinde yapılacağı bir üçüncü kişiyi

⁸¹ Öztan, 2020, s. 128; Kendigelen/ Kırca, s.236, N.509; Ülgen vd., s. 144; Pulaşlı, s. 136.

⁸² Bilgili/ Demirkapı, s. 77; Öztan, 2020, s. 127; Ülgen vd., s. 144; Pulaşlı, s. 135.

⁸³ Bilgili/ Demirkapı, s. 75; Ülgen vd., s. 144; Pulaşlı, s. 135.

⁸⁴ Öztan, Kıymetli Evrak, s. 127.

⁸⁵ Bilgili/ Demirkapı, s. 75; Bozer/Göle, s. 91; Öztan, 2020, s. 127; Pulaşlı, s. 134.

⁸⁶ Öztan, 2020, s. 127.

⁸⁷ Kandemir, s. 104; Öztan, 2020, s. 212.

⁸⁸ Bilgili/ Demirkapı, s. 78; Kandemir, s. 103; Pulaşlı, s.137.

⁸⁹ Öztan, 2020, s. 213.

göstermeksizin, muhatapın yerleşim yerinden başka bir yeri ödeme yeri olarak beyan etmişse, muhatap kabul şerhinde bir üçüncü kişiyi gösterebilir. Aksi takdirde, muhatap, ödeme yerinde poliçeyi bizzat ödemeyi taahhüt etmiş sayılır.”

Bono üzerinde bu maddelerde belirtildiği şekilde yazılan adreslere yerleşim yeri veya adres kaydı denir.

3.1.4. Araya Girme Kaydı

Bono hamilinin senet borcu için başvurma hakkının doğmasına rağmen, başvuru borçlusunun ödeme gücü yoksa, bu kişiyi yerine düzenleyen, ciranta veya aval verenler, senetteki borcu ödeyecek kişiyi gösterebilirler⁹⁰. Bu kayda araya girme kaydı denir.

Bu kayıt sayesinde hamilin ödeme gücü olmayan başvuru borçlusuna başvurmamasının önüne geçilmiş olur. Ayrıca başvuru halinde ödenecek olan bedelin artması engellenmiş olacaktır⁹¹.

3.1.5. Protestodan Muafiyet Kaydı

Düzenleyen veya ciranta gibi diğer senet ilgilileri senet üzerine, “protestodan muafıtır” veya “masrafsız iade” gibi ifadeleri içeren kayıtları koyarsa, hamil bononun ödenmemesi halinde herhangi bir protesto çekmeden başvuru hakkını kullanabilir⁹².

Belirtmek gerekir ki bu kaydın düzenleyen tarafından konulması halinde, bu kayıt senetten sorumlu olan herkes için geçerli olur. Buna karşın, bu kayıt düzenleyen tarafından değil de diğer sorumlular tarafından konulmuşsa, senet üzerine koyulan bu kayıt sadece kaydı koyan kişi bakımından hüküm doğurur⁹³.

3.1.6. Aval Kaydı

TTK m.700 ve devamında düzenlediği üzere, senet üzerine veya alonj üzerine yazılan “aval içindir” ya da bu anlama gelecek bir ifadenin bunu yazan kişi tarafından imzalanması halinde⁹⁴, bu kişi senet bedelinin ödenmesini teminat altına almış olur. Aval bu anlamda kambiyo senedinin ödenmesine ilişkin olarak verilen kişisel bir teminattır⁹⁵. Bu kapsamda bu kişi aval veren kişi olup senet bedelinden sorumlu olur. Senet üzerine koyulan bu kayda da aval kaydı denir.

3.1.7. Retrete İlişkin Kayıt

TTK m.729 düzenlemesine göre, aksine bir şart olmadığı sürece, senet dolayısıyla başvuru hakkına sahip olan herkes, kendisinden önce gelen senet borçlularından birinin üzerine yeni bir poliçe çekebilir. Başvuru hakkı sahibinin kendisinden önce gelen

⁹⁰ Kendigelen/ Kırca, s. 261, N. 582; Ülgen vd., s. 247; Pulaşlı, s. 137.

⁹¹ Ülgen vd., s. 247.

⁹² Bilgili/ Demirkapı, s. 78; Çamoğlu, s. 80. N. 189; Kendigelen/ Kırca, s. 188, N.397; Ülgen vd., s. 232; Pulaşlı, s. 137.

⁹³ Çamoğlu, s. 81. N. 189; Kandemir, s. 117; Ülgen vd., s. 232.

⁹⁴ Kandemir, s. 114; Özkan, Raziye Aksu, Aval Kurumu, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2019, s. 47.

⁹⁵ Özkan, s. 21.

borçulya çektiği bu ikinci poliçeye “retret” denir.⁹⁶ Retret, üzerine poliçe çekilen borçlunun yerleşim yerinde ve görüldüğü anda ödenmek şartı ile çekilir. Ancak kanun metninde düzenlendiği üzere, retret çekilebilmesi için senet üzerine aksine bir kayıt konulmaması gerekir⁹⁷.

Poliçeye ilişkin hükümler kapsamında düzenlenen retret TTK m.778 yollaması ile bonolar içinde uygulanabilecektir.

3.1.8. Aynen Ödeme Kaydı

Senet bedeli yabancı bir para olarak yazılmışsa, kural olarak TTK m.711/1 hükmü gereği senet üzerindeki yabancı para ile yazılan bedel vade veya ödeme günündeki kur değerlerine göre ülke parası karşılığına çevrilerek ödenir.

Ancak düzenleyen senet üzerine bedelin, senet üzerinde yazılı olan para ile yapılmasına ilişkin şart yazmışsa artık senet bedeli üzerinde yazılı olan yabancı para ile ödenecektir⁹⁸(TTK m.711/3). Senet üzerine yazılan bu kayda “aynen ödeme kaydı” denir.

3.1.9. Faize İlişkin Kayıtlar

Faiz kaydı belirlilik ilkesi gereğince kural olarak poliçe ve dolayısıyla bonoya konulması caiz kayıtlardan değildir. Ancak kanunkoyucu TTK m.675 ile bu duruma bir istisna getirmiştir. Hükme göre, görüldüğünde veya görüldükten belli bir süre sonra ödenecek vadeli senetlerde düzenleyen senet üzerine faiz kaydı koyabilir. Buna karşın madde metninde belirtildiği üzere diğer vade türleri ile düzenlenmiş senetlerde faize ilişkin kayıt konulamaz, aksi halde senet geçersiz sayılmaz fakat faiz kaydı yazılmamış sayılır⁹⁹.

Belirtmek gerekir ki faiz kaydının geçerli olabilmesi için belirlenen faiz oranının senet üzerinde gösterilmesi gerekir. Aksi halde faiz kaydı yazılmamış sayılır (TTK m.675/2). Ayrıca senet üzerinde belirtilen faizin ne zaman işleyeceğine ilişkin herhangi bir belirleme yapılmamışsa, faiz senedin düzenleme tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır (TTK m.675/3)¹⁰⁰.

3.2. KANUNDA DÜZENLENMEMİŞ İHTİYARİ KAYITLAR

İhtiyaç sebebi ile orya çıkan ve bono üzerine koyulan bazı kayıtlar kanunda düzenlenmemiştir. Ancak her ne kadar kanunda düzenlenmemiş olsalar da bononun mahiyetine aykırı düşmedikleri sürece senet üzerine koyulup uygulanmasında herhangi bir sakınca yoktur¹⁰¹.

⁹⁶ **Kandemir**, s. 118; **Kendigelen/ Kırca**, s. 261, N. 581; **Öztan**, 2020, s. 153,154.

⁹⁷ **Kandemir**, s. 118; **Öztan**, 2020, s. 153,154.

⁹⁸ **Bilgili/ Demirkapı**, s. 68; **Kendigelen/ Kırca**, s. 188, N. 396; **Ülgen vd.**, s. 141.

⁹⁹ **Bilgili/ Demirkapı**, s. 69; **Çamoğlu**, s. 50, N.101; **Kandemir**, s. 118; **Kendigelen/ Kırca**, s. 187, N. 393; **Pulaşlı**, s. 125.

¹⁰⁰ **Bilgili/ Demirkapı**, s. 69; **Kandemir**, s. 118; **Kendigelen/ Kırca**, s. 188, N. 395; **Pulaşlı**, s. 125,126.

¹⁰¹ **Kendigelen/ Kırca**, s. 189, N. 399; **Öztan**, 2020, s. 213.

3.2.1. Yetki Kaydı

Yetki kaydı, taraflar arasında senet ile ilgili bir uyuşmazlık meydana gelmesi halinde, hangi yer mahkemesinin ya da icra dairesinin bu uyuşmazlığa bakmada yetkili olduğunun belirlenmesidir¹⁰². Ancak yetki kaydı kanunda düzenlenen kayıtlardan değildir.

Doktrinde ağırlıklı olan görüşe göre, senet üzerine konulan yetki kaydı geçerlidir¹⁰³. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus yetki kaydının HMK'da düzenlenen yetki sözleşmesine ilişkin hükümlere uygun şekilde yapılmış olmasıdır¹⁰⁴. Yargıtay da vermiş olduğu kararlarda senet üzerindeki yetki kaydının HMK hükümlerine uygun şekilde yapılması halinde geçerli olacağı görüşündedir.¹⁰⁵

3.2.2. Tahkim Kaydı

Bono ile ilgili çıkacak olan uyuşmazlıkların hakem tarafından çözümlenmesi kararlaştırılabilir¹⁰⁶. Uyuşmazlığın hakem önünde çözüleceğine ilişkin senet üzerine konulan bu kayıtlara tahkim kaydı denir. Tahkim kaydı senet üzerinde imzası olan herkesi bağlar¹⁰⁷.

Senet üzerinde tahkim kaydı yer almasına rağmen uyuşmazlık mahkeme önüne çıkarılmışsa, tahkim kaydı ilk itiraz olarak ileri sürülmedikçe mahkeme resen bu hususu dikkate alamaz¹⁰⁸.

3.2.3. Masraf ve Vekalet Ücreti Kaydı

İcra ve İflas Kanununda düzenlendiği üzere aksine bir hüküm olmadığı sürece, harç ve masraflardan borçlu sorumlu olacaktır (İİK m.15, m.59). Genel kural bu olmakla birlikte alacaklı yalnızca 2548 sayılı Kanunun m.1'de düzenlenen harç alacaklı tarafından ödenir, borçlu üzerine yükletilemez. Bu kapsamda eğer senet üzerine bu harcın borçlu tarafından ödeneceği şeklinde kayıt düşülürse, 2548 sayılı Kanun hükmüne aykırı olan bu kayıt geçersiz sayılacaktır¹⁰⁹.

¹⁰²Börü, s. 152; **Kandemir**, s. 132,133; **Kendigelen/ Kırca**, s. 189, N.400; **Pulaşlı**, s. 139.

¹⁰³ **Börü**, s. 152; **Coşkun**, s. 509; **Ülgen vd.**, s. 152; **Pulaşlı**, s. 139.

¹⁰⁴ **Börü**, s. 153; **Coşkun**, s. 509; **Kendigelen/ Kırca**, s. 189, N. 400; **Ülgen vd.**, s. 152.

¹⁰⁵ **Yargıtay 12.HD.**,2017/4352 E.,2018/5512 K., 30.05.2018 T., <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi 2021: "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetki sözleşmesini düzenleyen 17. maddesinde ise; "Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, dava, sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır" düzenlemesine yer verilmiştir. Görüldüğü üzere, yetki sözleşmesi düzenleyebilecek şahıslar, sadece tacirler veya kamu tüzel kişileri olarak belirlenmiştir. Somut olayda; takip dayanağı bonoda keşideci ve lehtar gerçek kişi olup dosyada tacir olduklarına ilişkin belge bulunmadığına göre, ... Mahkemelerinin yetkili kılındığına dair yetki kaydı geçersizdir..."; aynı yönde, **Yargıtay 12.HD.**,2016/29320E.,2018/1765K.,22.02.2018T.,<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi 2021; **Yargıtay 12.HD.**,2016/24745 E.,2017/15353 K.,11.12.2017 T., <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi 2021.

¹⁰⁶**Coşkun**, s. 509; **Ülgen vd.**, s. 151; **Pulaşlı**, s. 139.

¹⁰⁷**Coşkun**, s. 509; **Ülgen vd.**, s. 152.

¹⁰⁸ **Kandemir**, s. 133; **Pulaşlı**, s. 139.

¹⁰⁹ **Uyar**, s. 323.

Senet üzerine, borcun vadesinde ödenmemesi halinde avukatlık vekalet ücretinin borçlu tarafından ödeneceğine dair kayıtlar geçersiz sayılır. Her ne kadar senet üzerine yazılan bu kayıt vekalet ücreti olarak adlandırılrsa da nitelik itibari ile bir cezai şart sayılır¹¹⁰. Senet üzerine yazılan cezai şartlar ise geçersizdir¹¹¹.

Dolayısıyla bono üzerine masraf veya vekalet ücretine ilişkin konulan kayıtlar, bononun geçerliliğine etki etmese de bu kayıtlar geçersiz sayılır¹¹².

3.2.4. Muacceliyet Kaydı

Uygulamada çoğunlukla farklı sebeplerle aylık periyotlarda yapılacak ödemelere ilişkin birden çok bono verildiği sıkça görülmektedir. Bu kapsamda taraflarca bononun üzerine, bonolardan biri vadesinde ödenmezse diğer bonoların da muaccel hale senet üzerine bonolardan biri ödenmezse diğer bonoların muaccel hale geleceği şeklinde kayıtlar konulmaktadır¹¹³. Konulan bu kayıtlara mucceliyet kaydı denilmekte olup bononun geçerliliğini etkilemeyen bu kayıtlar yazılmamış sayılır. Nitekim bononun geçerli olabilmesi için kanun gereği muhakkak bir tane vade tarihi içermelidir, aksi halde bono hükümsüz olur. Mucceliyet kaydında ise her ne kadar senet üzerine bonolardan birinin vadesi gelmesine rağmen ödenmemesi halinde diğer bonoların muaccel hale geleceğine ilişkin kayıt düşülse de senetlerin üzerinde tek bir vade vardır¹¹⁴. Bu sebeple mucceliyet kaydı, bonoyu hükümsüz hale getirmese de senet üzerine düşülen bu kaydın kendisi geçersizdir¹¹⁵.

Ancak belirtmek gerekir ki düzenleyen ve lehtar aralarında bonolardan biri vadesinde ödenmezse diğer bonoların muaccel hale geleceğine ilişkin hüküm içeren ve bu kapsamda bonolara atıf yapılan ayrıca bir sözleşme yapmışsa bu sözleşme yazılı olması koşulu ile geçerlidir. Bu bakımdan yazılı olarak yapılan bu sözleşmeye dayanılarak, kambiyo hukuku kapsamında olmamakla birlikte, vadesi geldiğinde ödenmeyen bono ile bu sebeple muaccel hale gelen diğer bonoların bedeli talep edilebilir¹¹⁶.

3.2.5. Bedel Kaydı

Uygulamada sıklıkla senet üzerine “bedeli malen alınmıştır” ya da “bedeli nakden alınmıştır” şeklinde kayıtlar düşüldüğü görülmektedir. Bu kayıtlar esasen düzenleyen ile lehtar arasında, temel ilişkiye ilişkin olarak düzenleyen tarafından verilen bononun karşılığında bir mal, para veya hizmet alındığını, bononun bir hatır senedi olmadığını ya da karşılıksız olmadığını gösterir¹¹⁷. Senet üzerine koyulan bu kayıtlar kambiyo hukuku bakımından bononun soyutluğuna etki etmez¹¹⁸.

¹¹⁰ Uyar, s. 324..

¹¹¹ Uyar, s. 324; Ülgen vd., s. 152.

¹¹² Ülgen vd., s. 152.

¹¹³ Uyar, s. 318, Ülgen vd., s. 150; Pulaşlı, s. 224.

¹¹⁴ Ülgen vd., s. 151; Pulaşlı, s. 224.

¹¹⁵ Coşkun, s. 510; Herdem, s. 136; Uyar, s. 319; Uzunallı/ Yıldırım, s. 52; Ülgen vd., s. 150; Pulaşlı, s. 224.

¹¹⁶ Kandemir, s. 129; Ülgen vd., s. 151; Pulaşlı, s. 225.

¹¹⁷ Herdem, s. 137; Kendigelen/ Kırca, s. 189-190, N. 401; Ülgen vd., s. 150; Pulaşlı, s. 223.

¹¹⁸ Coşkun, s. 510; Ülgen vd., s. 150.

Bu kayıtlar daha çok bononun karşılıksız kaldığı hallerde veya bononun bir hatır senedi olarak verildiği iddia olunan hallerde açılan davalar açısından önemlidir. Fakat belirtmek gerekir ki bononun hatır için verildiği şeklindeki iddiaların yazılı delillerle kanıtlanması gerekir¹¹⁹.

4. BONUNUN ŞEKİL ŞARTLARINDAKİ EKSİKLİKLER VE SONUÇLARI

Bir senedin bono olarak hüküm ifade edebilmesi için taşıması gereken şekil şartları TTK m.776'da gösterilmiş olup devam maddesi olan m.777'de unsurların bulunmaması hali düzenlenmiştir. Bu kapsamda bu iki madde birlikte ele alındığında senet metninde bono veya emre yazılı senet ifadesi yer almıyorsa, kayıtsız ve şartsız bir ödeme vaadi içermiyorsa, lehtarın adını, düzenleme tarihini ve düzenleyenin imzasını içermiyorsa, ayrıca alternatif zorunlu şekil şartı olan düzenleme yeri ve ödeme yeri m.777 kapsamında da belirlenemiyorsa, o senet bono niteliğine haiz değildir. Daha önce açıkladığımız üzere vade bono için ihtiyari şekil şartıdır ve vadenin bulunmaması senedin bono niteliğini etkilemez¹²⁰. TTK m.777 düzenlemesine göre de bono üzerine vade yazılmamışsa, bu tür bonolar görüldüğünde ödenecek bonolardır.

Belirtmek gerekir ki bir senet bono kelimesini içermemesine rağmen açıkça emre yazılı düzenlenmiş ve bono niteliği için gerekli olan diğer şekil şartlarını taşıyorsa bu senetler bono niteliğine haiz olmasalar da TTK m.830 gereği “emre yazılı ödeme vaadi” niteliğine haiz olurlar¹²¹.

Kanunda belirtilen senedin bono niteliğine haiz olması için taşıması zorunlu olan şekil şartlarının bulunmaması halinde senet bono niteliğine haiz olmayacak ancak adi senet olarak kabul edilebilecektir¹²². Bunun sonucu olarak da kambiyo senetlerine özgü hükümler ve hukuk yolları bu senetler açısından geçerli olmayacaktır.

SONUÇ

Uygulamada en çok karşılaşılan kambiyo senetlerinden biri bonodur. Bir senedin bono niteliğinde olabilmesi için kanunda belirtmiş olan zorunlu unsurları taşıması gerekir (TTKm.776). Bu kapsamda bir senedin bono niteliğine haiz olabilmesi için her şeyden önce senet metninde “bono” veya “emre muharrer senet” ifadesinin bulunması gerekir. Bunun yanında kanunda belirtilen diğer unsurları da taşıması gerekir. İfade ettiğimiz üzere bazı şekil şartları kanunda alternatif zorunlu olarak düzenlenmiş olup bunların alternatif şekilde dahi senet üzerinde yer almaması halinde bono geçerli olmayacaktır (TTK 776/3,4). Bu zorunlu şartların haricinde bir kısmı kanunda düzenlenmiş olan ihtiyari unsurların ise senet üzerinde olup olmaması, senedin bono niteliğini etkilemez.

Belirtmek gerekir ki bonodan kaynaklanan alacağı talep etmek ve kambiyo senetlerine özgü takip yollarına başvurabilmek için Kambiyo Hukuku açısından geçerli bononun

¹¹⁹ Coşkun, s. 510; Ülgen vd., s. 150; Puluşlı, s. 223.

¹²⁰ Kendigelen/ Kırca, s. 181, N.377; Öztan, 2020, s. 211; Ülgen vd., s. 153.

¹²¹ Herdem, s. 136; Öztan, 2020, s. 211 Ülgen vd., s. 153.

¹²² Herdem, s. 137; Öztan, 2020, s. 211; Ülgen vd., s. 153.

varlığı şarttır. Bu bakımdan senedin bono niteliğine haiz olabilmesi için muhakkak kanunda sayılan zorunlu şartları taşıması gerekir.

KAYNAKÇA

ATAY, Egemen, Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2020.

ATİK, Ebru Tüzemen, Açık Kambiyo Senetleri, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2019.

BİLGİLİ, Fatih/ DEMRİKAPI, Ertan, Kıymetli Evrak Hukuku, Dora Yayınları, 3. Baskı, Bursa, 2012.

BOZER, Ali/ GÖLE, Celal, Kıymetli Evrak Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 3.Baskı, Ankara, 2013.

BÖRÜ, Levent, Bonoya Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu İle Takipte Yetki, Ankara üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 65, 2016, <https://dergipark.org.tr/>, Erişim Tarihi 30.10.2020.

ÇAMOĞLU, Ersin, Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Haziran 2020.

COŞKUN, Mahmut, Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 5.Baskı, Ankara 2019.

ERİŞ, Gönen, Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak Poliçe Bono Çek Makbuz Senedi, Varant, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2016.

GÜNAY, Erhan, Bononun Unsurları ve Unsurların Bulunmaması, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 133, Eylül 2017, s. 59, <https://www.jurix.com.tr/>, Erişim Tarihi 2021.

HELVACI, Mehmet/ KAYA, Arslan/ ERTAN N. Füsun Nomer, Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, Güncellenmiş 12.Bası, İstanbul,2019.

HERDEM, Burcu, Senetlerin İspat ve Geçerlilik Şekli, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017, <https://tez.yok.gov.tr>, Erişim Tarihi 2020.

KANDEMİR, Zeynep, Kambiyo Senetlerinde İşlemlerin Ayakta Tutulması İlkesinin Görünüm Biçimleri ve Bu Senetlerde Bulunabilecek Zorunlu ve İhtiyari Unsurlar, Yüksek Lisans Tezi, 2011, <https://tez.yok.gov.tr>, Erişim Tarihi 02.08.2023.

KAYA, Sedat, Bonoya Dayalı Olarak Yapılan Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtiraz ve Hukuki Sonuçları, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2018, <https://tez.yok.gov.tr>, Erişim Tarihi 2020.

KAYIHAN, Şaban, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6.Baskı, Ankara 2019.

KENDİGELEN, Abuzer/ KIRCA, İsmail, Kıymetli Evrak Hukuku, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2019.

MAĞDEN ÇAMLI, Zehra İlgün, Türk Hukukunda Teminat Senetleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

ÖZKAN, Raziye AKSU, Aval Kurumu, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2019.

ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Yetkin Yayınları, 24.Baskı, Ankara, 2020.

ÖZTAN, Fırat, Ticari Senetlerde Birden Fazla Lehdar Gösterilmesi, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 4, Aralık 1978, Sayfa: 1021,1022, <https://jurix.com.tr/>, Erişim Tarihi 2020.

POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Vedat Kitapçılık, Gözden Geçirilmiş ve Yeniden yazılmış 23.Bası, İstanbul, 2019.

PULAŞLI, Hasan, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre ve 6273 Sayılı Kanunla Değişik Çek Kanunu'nun Yorumu ile Kıymetli Evrak Hukunun Esasları, Adalet Yayınevi, 3.Baskı, Ankara,2013.

UYAR, Talih, İcra Hukukunda Bononun (Emre Muharrer Senedin) Geçerlilik Koşulları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 74, 2008, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/>

UZUNNALLI, Sevilay/ YILDIRIM, Ali Haydar, Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara 2017.

Yargıtay 12.HD., 2011/2836E., 2011/18167K., 10.10.2011 T., <https://www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 02.01.2023.

Yargıtay 12.Ceza Dairesi, 2015/4565 E., 2015/6334 K., 16.12.2015 T., <https://www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 02.01.2023.

Yargıtay,12.HD., 2002/11593 E., 2002/11982 K., 06.06.2002 T., <https://www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 02.01.2023.

YIBHGK., 1936/6 E., 1936/23 K., 08.07.1936 T., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim Tarihi 10.02.2021.

Yargıtay 12.HD., 2016/29738E.,2018/2830K., 20.03.2018K., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim Tarihi 12.01. 2023.

Yargıtay 12.HD., 2016/18384 E., 2016/19775 K., 26.09.2016 T., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim tarihi, 02.01.2023.

Yargıtay 19.HD., 2002/4419 E.,2003/ 1367, 24.02.2003 T., <https://legalbank.net/>, Erişim Tarihi 11.02.2021.

Yargıtay 12.HD., 2014/35078, 28.04.2015, Coşkun, s. 433.

Yargıtay 12.HD., 2010/20981, 22.02.2011, Coşkun, s. 434.

Yargıtay 12.HD, 2010/33703 E., 2011/15725K.,14.7.2011 T., <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 12.01.2023.

Yargıtay 19 HD. 2000/5759E, 2000/8600K., T.12.12.2000, <https://www.lexpera.com.tr>, Erişim Tarihi 13.02.2021.

Yargıtay 12. HD., 2007/1118E., 2007/4394K., 09.03.2007T., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim Tarihi 13.02.2021.

Yargıtay 12.HD 1992/ 878E., 1992/7948K., T. 8.6.1992, <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 12.01.2023.

Yargıtay 11.CD., 2008/12058E., 2009/458K., 04.02.2009T., <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 11.08.2023.

Yargıtay 12. HD, 2018/9146E., 2018,2018/4123K., 03.05.2018T., <https://www.lexpera.com.tr> , Erişim Tarihi 18.08.2023.

Yargıtay 12HD., 2009/27914, 02.04.2010, Coşkun, s. 449.

Yargıtay 12.HD, 2015/32444 E., 2016/9588 K., 31.3.2016 T., <https://www.lexpera.com.tr/>, Erişim Tarihi 12.01.2023.

Yargıtay 12.HD., 2013/7972E., 2013/17400K.,07.05.2013 T. <https://legalbank.net/>, Erişim Tarihi 12.08.2023.

Yargıtay 12.HD., 1997/102E., 1997/485K., 30.01.1997T., <https://legalbank.net>, Erişim Tarihi 12.08.2023.

Yargıtay 12.HD., 2022/724E., 2022/7066K., 13.06.2022 T., <https://app.e-uyar.com>, Erişim Tarihi 12.08.2023.

Yargıtay 12.HD.,2017/4352 E.,2018/5512 K., 30.05.2018 T., <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi 2021.

Yargıtay12.HD.,2016/29320E.,2018/1765K.,22.02.2018T,<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi 2021.

Yargıtay 12.HD., 2016/24745 E.,2017/15353 K.,11.12.2017 T., <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi 2021.